

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1940 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner till sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 16 februari 1940 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 70, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats, meddela bestämmelser angående statsbidrag till hushållningssällskap eller mejerisammanslutning ävensom angående avlöningsförmåner för sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till vad propositionen därom innehåller.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom riksdagen väckt, till utskottet hänvisad motion, II: 204, av herr *Hedlund* i Håste, vari hemställes, att riksdagen måtte besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t meddela bestämmelser angående statsbidrag till hushållningssällskap eller mejerisammanslutning ävensom att de av statsmedel utgående avlöningsförmånerna för sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap skola utgå med avdrag av 35 % å dem enligt gällande författningar tillkommande avlöning.

Angående de skäl, som anförts till stöd för motionen, hänvisas till denna.

I två särskilda propositioner till 1939 års urtima riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit bestämmelser angående avlöningsförmåner under tjänstledighet på grund av inkallelse till militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m., dels i proposition nr 72 (r. skr. nr 92) till viss civil personal i statens och kommuns tjänst, dels ock i proposition nr 85 (r. skr. nr 93) till folkhögskollärare m. fl.

Vidare har Kungl. Maj:t i proposition till 1940 års riksdag (nr 11; r. skr. nr 17) föreslagit bestämmelser angående avlöningsförmåner för vissa lärare vid lantbruks-, lantmanna- och lantushållsskolor dels under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap, dels ock vid undervisningens inställande eller inskränkning på grund av vid krig eller krigsfara vidtagna anordningar.

I skrivelse den 11 januari 1940 har *lantbruksstyrelsen* framlagt förslag rörande statsbidrag till avlönande av sekreterare hos hushållningssällskapen samt jordbruks- och mejerikonsulenter under krig eller krigsfara m. m. Skrivelsen innehåller i huvudsak följande.

I gällande kungörelser angående statsbidrag till avlönande av sekreterare hos hushållningssällskap samt av jordbruks- och mejerikonsulenter saknas bestämmelser angående förevarande befattningshavares avlöningsförmåner under tjänstledighet för fullgörande av militärtjänstgöring.

Sådana bestämmelser i fråga om ledighet för fullgörande av vanlig värnpliktstjänstgöring torde icke behövas, då flertalet befattningshavare torde hava fullgjort sin allmänna värnplikt, innan de erhållit sina ifrågavarande befattningar.

Det synes dock påkallat, att särskilda bestämmelser angående ifrågavarande befattningshavares avlönande under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering bli utfärdade.

Beträffande avlöning åt tjänstledig sekreterare, jordbrukskonsulent eller mejerikonsulent under militärtjänstgöring såsom beställningshavare i försvarsväsendets reserv och såsom landstormsofficer torde de nuvarande bestämmelserna angående avlöning åt befattningshavare under ledighet för bestridande av befattning i statens tjänst äga tillämpning. Vid sådan ledighet ankommer det på Kungl. Maj:t att för varje särskilt fall bestämma, i vad mån befattningshavare skall av ifrågakommande grundlön avstå mer än en tredjedel. Särskilda bestämmelser erfordras därför icke i dessa fall.

När det åter gäller sekreterare, jordbrukskonsulent eller mejerikonsulent, som i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering åtnjuter ledighet för militärtjänstgöring i annan egenskap än nyss nämnts, torde befattningshavaren enligt nuvarande bestämmelser i ämnet ha att av grundlönen i fråga avstå två tredjedelar eller — såvitt angår sekreterare — det högre belopp, vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott prövar skäligt böra för visst fall avstås.

Enligt lantbruksstyrelsens mening synes det emellertid vara skäligt, att ifrågavarande befattningshavare under dylik militärtjänstgöring beredes viss bättre löneställning än nuvarande bestämmelser medgiva.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 85 till 1939 års riktiga riksdag angående avlöningsförmåner till viss lärarpersonal under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m. förordat, bland annat, att föreståndare och ämneslärare med fast anställning samt vissa andra lärare vid statsunderstödd folkhögskola skulle under tjänstledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap vidkännas löneavdrag med belopp, motsvarande hälften av den för befattningshavaren stadgade kontanta minimiavlöningen. Härjämte borde dyrtidstillägg utgå enligt gällande grunder. Den provisoriska avlöningsförbättringen borde utgå med oavkortat belopp. Avlöning i enlighet med vad sålunda förordats borde utgå även vid beredskapstjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a värnpliktslagen, då denna infölle under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen.

Vad i nämnda proposition föreslagits har sedermera av riksdagen bifallits (skr. nr 93).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 december 1939 angående proposition om statsbidrag till lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor under krig eller krigsfara m. m. (se prop. nr 11/1940) anförde lantbruksstyrelsen, bland annat, att det enligt styrelsens mening kunde anses skäligt, att fast anställd föreståndare och lärare samt extra ordinarie och vikarierande lärare med full tjänstgöring vid lantbruks- och lantmannaskolor under ledighet för värnplikstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering finge uppbära lön med — förutom ålderstillägg — belopp, motsvarande hälften av den för respektive befattningshavare stadgade kontanta minimigrundlönen. Därjämte borde den tjänstledige befattningshavaren äga rätt uppbära dels dyrtidstillägg å sålunda utgående grundlönebelopp och åldersstillägg enligt nuvarande bestämmelser, dels ock den provisoriska avlöningsförbättringen oavkortad. Samma avlöningsförmåner syntes ock böra utgå vid beredskapstjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a värnpliktslagen, då denna infölle under tiden för förstärkt försvarsberedskap.

Avlöningsbestämmelserna rörande ifrågavarande sekreterare, jordbrukskonsulenter och mejerikonsulenter äro i åtskilliga hänseenden likartade med dem, som gälla för föreståndare och ämneslärare med fast anställning vid folkhögskolor samt fast anställda föreståndare och lärare vid lantbruks- och lantmannaskolor.

Emellertid åtnjuta nämnda befattningshavare vid folkhög-, lantbruks- och lantmannaskolor i motsats till sekreterare, jordbrukskonsulenter och mejerikonsulenter utöver föreskriven kontant lön vissa andra förmåner, nämligen för befattningshavare vid folkhög- och lantmannaskola bostad och bränsle eller ersättning därför samt för befattningshavare vid lantbruksskola bostad och bränsle jämte erforderligt trädgårdsland. Under tjänstledighet äga befattningshavarna bibehålla dem sålunda tillkommande naturaförmåner eller ersättning för sådana.

Med hänsyn härtill torde ifrågavarande sekreterare och konsulenter ej kunna i de avseenden, varom nu är fråga, direkt jämföras med befattningshavarna vid skolorna.

Ordinarie innehavare av i civila avlöningsreglementet avsedd befattning, vilken såsom värnpliktig inkallas till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap, skall under tjänstledighet, som härav föranledes, å sin lön vidkännas i 12 § av reglementet omförmålt B-avdrag. Kungl. Maj:t har genom cirkulär den 29 september 1939 (nr 750) till statsmyndigheterna fäst dessas uppmärksamhet härå.

Kungl. Maj:t har vidare genom kungörelse den 29 september 1939 (nr 749) förordnat, bland annat, att extra ordinarie tjänsteman, som avses i 1 avd. 2 kap. civila icke-ordinariereglementet, skall under tjänstledighet, som nyss nämnts, uppbära avlöning med B-avdrag.

Med utgångspunkt från vad sålunda gäller i fråga om nämnda ordinarie och extra ordinarie statstjänstemän, vill lantbruksstyrelsen föreslå, att ifrågavarande sekreterare, jordbrukskonsulenter och mejerikonsulenter vid tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering skola å dem enligt gällande författningar tillkommande lön — grundlön, ålderstillägg och, såvitt angår konsulenterna, provisorisk avlöningsförbättring — vidkännas avdrag med belopp, beräknat efter sådan procent å lönen, att avdraget i förhållande till lönen blir av ungefärligen samma storlek, som härutinnan gäller för ovanberörda statstjänstemän med löner av den storleksordning, som ifrågakommer för sekreterare och konsulenter. Procentsatsen i fråga synes emellertid för sekreterares och kon-

sulents vidkommande av praktiska skäl böra göras fast och icke — såsom fallet är beträffande statstjänstemännen — variabel med hänsyn till vederbörande befattningshavares stationeringsort och intjänade ålderstillägg. Då de flesta av ifrågavarande befattningshavare äro placerade å ort, som tillhör ortsgrupp F i för omförmälda statstjänstemän gällande löneplaner, finner lantbruksstyrelsen sig böra föreslå, att avdragsprocenten fastställas till 35 procent.

Vid beredskapstjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a värnpliktslagen, då tjänstgöringen infaller under tiden för förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering, synas för sekreterare och konsulent böra gälla samma avlöningsförmåner som nyss sagts.

Sålunda förordade bestämmelser torde böra tillämpas retroaktivt från och med den 1 september 1939.

Med stöd av det anförda hemställer lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser angående avlöningsförmåner för omförmälda sekreterare, jordbrukskonsulenter och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering.

Statskontoret har i infordrat utlåtande den 3 februari 1940 anfört bland annat följande.

Ämbetsverket finner icke tillräckliga skäl föreligga att för ifrågavarande, med bidrag av statsmedel avlönade befattningshavare meddela andra bestämmelser om löneförmåner under ledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering än som föreslagits för viss lärarpersonal vid lantbruks- och lantmannaskolor i Kungl. Maj:ts proposition nr 11 till 1940 års riksdag. Statskontoret får alltså förorda, att berörda bestämmelser i tillämpliga delar komma att gälla även för nu omhandlade tjänstemän.

Vid bifall härtill skulle dessa tjänstemän av de av statsmedel utgående löneförmånerna få behålla hälften av såväl grundlön som dem eventuellt tillkommande ålderstillägg, varjämte konsulent skulle äga uppbära den provisoriska avlöningsförbättringen oavkortad.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Såsom i lantbruksstyrelsens skrivelse framhållits torde det vara påkallat, att bestämmelser meddelas rörande avlöningsförmåner åt sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av *förstärkt försvarsberedskap*. Dessa bestämmelser torde i huvudsak kunna anslutas till de föreskrifter i fråga om folkhögskollärare m. fl., som godkändes av 1939 års urtima riksdag (prop. nr 85; r. skr. nr 93) samt av innevarande års riksdag (prop. nr 11; r. skr. nr 17).

I fråga om avlöning åt nyssnämnda sekreterare och konsulenter under militärtjänstgöring såsom beställningshavare i försvarsväsendets reserver eller såsom landstormsofficerare torde, såsom i ärendet framhållits, de nuvarande bestämmelserna angående avlöning åt hithörande befattningshavare under ledighet för bestridande av befattning i statens tjänst äga tillämpning. Enligt dessa bestämmelser ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma,

i vad mån befattningshavaren skall av sina kontanta avlöningsförmåner avstå mer än ett belopp motsvarande en tredjedel av den för honom stadgade minimigrundlönen.

Vad härefter angår avlöning åt nu ifrågavarande befattningshavare under den tid de i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap åtnjuta ledighet för annan militärtjänstgöring än förut nämnts, anser jag, i likhet med statskontoret, tillräckliga skäl icke föreligga att för befattningshavarna förorda andra bestämmelser än som föreslagits för viss lärarpersonal vid lantbruks- och lantmannaskolor i propositionen nr 11 till årets riksdag. Jag föreslår sålunda, att sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulent under ledighet för värnplikstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap må äga att av statsmedel uppbära lön med belopp motsvarande hälften av den för respektive befattningshavare stadgade minimigrundlönen, ålderstillägg inbegripna. Därjämte torde tjänstledig jordbruks- och mejerikonsulent böra äga rätt att uppbära provisorisk avlöningsförbättring oavkortad. Enahanda avlöningsförmåner synas böra utgå vid beredskapstjänstgöring jämlikt § 27 mom. 2 a värnplikslagen, då denna infaller under tiden för förstärkt försvarsberedskap.

Därest merkostnader skulle uppkomma, vilket som regel icke torde bli fallet, bör statsbidrag till bestridande av dessa utgå från förslagsanslagen till Bidrag till hushållningssällskapen samt Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlönande av mejerikonsulenter m. m.

De av mig förordade bestämmelserna torde böra få giltighet från och med den 1 september 1939.

Slutligen må framhållas, att bestämmelser erfordras angående avlöningsförmåner åt ifrågavarande tjänstemän under *mobilisering* såväl i fredstid som vid krigstillstånd. Frågan härom synes, efter det pågående utredning slutförts, böra underställas riksdagens prövning. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t emellertid är oförhindrad att meddela erforderliga provisoriska bestämmelser i ämnet.»

De i propositionen föreslagna bestämmelserna angående avlöningsförmåner åt sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap ansluta sig till och överensstämmer med de föreskrifter i ämnet, som godkänts av 1939 års urtima riksdag i fråga om föreståndare och ämneslärare med fast anställning vid folkhögskolor samt av innevarande års riksdag i fråga om fast anställda föreståndare och lärare vid lantbruks- och lantmannaskolor. Bestämmelserna innebära, att de i förevarande proposition avsedda befattningshavarna under tjänstledighet av berörd art av sina av statsmedel utgående löneförmåner skola få behålla hälften av såväl grundlön som eventuella ålderstillägg, varjämte konsulent skall äga uppbära den provisoriska avlöningsförbättringen oavkortad.

Lantbruksstyrelsen har, med hänsyn till att nyssnämnda lärarpersonal vid lantbruks- och lantmannaskolor i avlöningshänseende intager en i viss mån

Utskottet.

annan ställning än de i ifrågavarande proposition avsedda tjänstemännen, i det de utöver kontant lön jämväl åtnjuta vissa naturaförmåner, som få behållas även under tjänstledighet, ifrågasatt annorlunda bestämmelser för de sistnämnda; dessa föreslås nämligen under tjänstledighet av ifrågavarande art få uppbära 65 % av dem enligt gällande författningar tillkommande avlöningsförmåner. Motionen ansluter sig härutinnan till lantbruksstyrelsens förslag.

I likhet med departementschefen anser utskottet tillräckliga skäl icke föreligga att för nu ifrågavarande befattningshavare i berört hänseende antaga andra grunder än som tidigare godkänts för den ovan uppräknade lärarpersonalen vid lanbruks- och lantmannaskolor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- A) att riksdagen må bifalla förevarande proposition,
- B) att motionen II: 204 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 april 1940.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Gabrielsson, Granath, Alfred Andersson, Mannerskantz, Jacob Hansson, Svedberg* och *Gottfrid Karlsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Vimmerby, *Carlström*, *Andersson* i Tungelsta, *Ericsson* i Sörsjön, *Gustafson* i Dädesjö och *Janson* i Frändesta.

Reservation

av herr *Hedlund* i Häste, som ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»De — — — (lika med utskottet) — — — lantbruksstyrelsens förslag.

Av skäl, som framhållits i lantbruksstyrelsens skrivelse och den i ämnet väckta motionen, anser utskottet, att, därest de i propositionen föreslagna av-

löningsbestämmelserna komma till tillämpning, sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet av berörd art skulle komma i en i förhållande till ovanberörda lärarpersonal vid lantbruks- och lantmannaskolor ogynnsam ställning i ekonomiskt hänseende. Med hänsyn till ifrågavarande två tjänstemannakategoriernas utbildning och tjänstgöringsförhållanden synes en dylik särskillnad böra undvikas. Utskottet anser sålunda skäligt, att sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering icke åläggas att avstå högre belopp än som motsvaras av 35 % av dem enligt gällande författningar tillkommande lön — grundlön, ålderstillägg och, såvitt angår konsulenter, provisorisk avlöningsförbättring.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till motionen II: 204 bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet härovan förordat, meddela bestämmelser angående statsbidrag till hushållningssällskap eller mejerisammanslutning ävensom angående avlöningsförmåner för sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbrukskonsulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap.»
